

Утвърдил: .....

Декан: Проф. д-р Филип Мачев

Дата .....

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет:

Специалност: (код и наименование)

„География“

Г	Г	А	0	1	0	1	1	7
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Магистърска програма: (код и наименование)

--	--	--	--	--	--	--	--	--

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

И	6	0	2
---	---	---	---

(код и наименование) *География на промишлеността в България*

Преподавател: Гл. ас. д-р Пламен Патарчанов

Асистент: Гл. ас. д-р Румен Недков

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	20
	Практически упражнения	10
Обща аудиторна заетост		60
Извънаудиторна заетост	Курсов учебен проект	20
	Презентация	20
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	20
Обща извънаудиторна заетост		60
ОБЩА ЗАЕТОСТ		120
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		2
ОБЩО ЕКСТ		4

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
1.	Изпит	40
2.	Представяне на курсови проекти и презентации	35
3.	Изчертаване на карти, картосхеми, диаграми	10
4.	Workshops (информационно търсене и колективно участие в тематични дискусии в часовете)	5
5.	Текуща самостоятелна работа /контролно	10

Анотация на учебната дисциплина:

Учебната дисциплина “География на промишлеността в България” е избираема в учебния план на специалност География. По своето съдържание тя представлява продължение и конкретизация на учебния материал от дисциплината “Социално-икономическа география на България”.

Промишлеността на България е основен, структуроопределящ отрасъл на националната икономика. С лекционния курс “География на промишлеността в България” се цели да се задълбочат знанията на студентите за генезиса, развитието, териториалната организация и регионалното управление на отрасъла, формиращ значителна част от brutния вътрешен продукт на страната. По този начин се прави опит да се открият по-релефно научно-методичните основи на географския анализ на промишлеността и същевременно убедително да се докажат приложните страни и значение на географските изследвания и научни резултати.

В структурен план учебното съдържание на курса е разпределено в три основни раздела. Първият разглежда въпросите за същността и структурата на промишленото производство, изясняват се различията, които съществуват между индустрия и промишленост в България, изучават се въпросите за факторното влияние върху териториалната организация на промишлеността, както и методите за географски анализ на промишлеността и измерването на регионалната ефективност на промишленото производство. Вторият раздел е посветен на генезиса и отраслово-териториалната структура на промишлеността в страната. В третия раздел подробно се анализира регионалната организация и регионалното управление на промишлеността в България. Специално внимание се отделя на изучаването на регионалното и регионално-отрасловото реструктуриране на промишлеността в страната в условията на пазарна организация и управление на националната икономика.

Предварителни изисквания:

Студентите трябва да знаят и/или да могат:

- Териториална организация на икономиката; Социално-икономическа география на България; Природна география на България; Обща и тематична

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

картография.

- да работят с информационни източници; да използват информационни технологии, да съставят тематични карти.

Очаквани резултати:

Успешно завършилите обучението по тази учебна дисциплина:

1. ще знаят:

- Географските условия и ресурси при генезиса, историческото развитие и съвременната отраслова и териториална организация на индустриалните производства и дейности в България
- Основните моменти, свързани с регионалното управление и регионалната ефективност на отрасъла
- Ще познават по-детайлно научно-методичните основи на географския анализ на промишлеността
- Ще знаят какво е влиянието на факторите върху териториалната организация на отрасъла
- Източниците на емпирична информация за индустрията

2. ще могат:

- Да изясняват различията, които съществуват между индустрията и промишлеността в България
- Да прилагат методите на регионален анализ на промишленото производство
- Да предлагат възможности за регионално и регионално-отраслово реструктуриране на промишлеността в променените условия на пазарна икономика и на предстоящите европейски реалности на българското стопанство
- Да изследват районите в индустриален упадък, като разработват примерни регионални планове за тяхното бъдещо развитие
- Да организират, провеждат и научно да обработват емпирични резултати от анкетно проучване;
- Да извършват SWOT и STEP - анализ на индустриални региони, производства и дейности;
- Да ползват специализиран софтуер.

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
	Лекции	
1.	<p align="center">Методични и теоретични въпроси при териториалното развитие на промишлеността в България</p> <p>1. Предмет и задачи на лекционния курс “География на промишлеността в България”. Географски методи за изследване и анализ на регионалните промишлени системи. 1 час</p> <p>2. Структурни изменения в развитието на промишлеността в България. Съвременни тенденции в териториалното и отрасловото развитие на промишлеността. Място на промишлеността в системата на националното стопанство. Географски изследвания на промишлеността в България. 1 час</p> <p>3. Класифициране и интерпретиране на факторното влияние върху териториалното (регионално) развитие на промишленото производство в България. Статистически методи за измерване на влиянието на природните, социално-икономическите, научно-техническите и екологичните фактори. Регионални информационни системи за управлението на промишлеността в България. Картографиране на промишлеността. 1 час</p>	3 часа
2.	<p align="center">Производствена и териториална структура на индустрията в България</p> <p>4. Възникване и развитие на промишленото производство в България - периодизация и характерни особености. 2 часа</p> <p>5. Структура и териториална организация на производството на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия. Продуктова и териториална ешелонизация на производствения процес. 2 часа</p> <p>6. География на леката промишленост в България (текстилна и трикотажна, шивашка, кожарска, кожухарска и обувна промишленост). Значение, място и функции на отраслите в националното стопанство. Възникване и териториално развитие на леката промишленост в България. Степен на влияние и класификация на факторите за локализация. Териториална организация на леката промишленост в България. Регионална структура и регионална стратегия за развитието на отрасъла. 2 часа</p> <p>7. География на дърводобивната, дървообработващата и целулозно-хартиената промишленост в България. Място и функции на отраслите</p>	19 часа

	<p>в националната икономика. Структура на горското стопанство в България. Възникване и териториално развитие на отраслите. Отраслово-териториална структура. Регионална структура и регионална стратегия за развитието за развитие. 2 часа</p> <p>8. География на химическата и нефтопреработвателната промишленост. Място на отрасъла в националната икономика. Възникване и отраслово-териториално развитие. Фактори за локализация на химическите предприятия и фирми. Производствено-технологични и икономически особености на отрасъла. Форми на отраслова и териториална организация на химическата промишленост в България. Регионална структура и регионална стратегия за развитието на отрасъла.. 2 часа</p> <p>9. География на металургията и машиностроенето в България. Производствено-технологични, технически и икономически особености. Място на металургията и машиностроенето в националната икономика. Суровинна база. Фактори за териториално развитие. Производствена и териториална структура. Преструктуриране на отраслите. Регионална структура и регионална стратегия за развитието на металургията и машиностроенето в България. 2 часа</p> <p>10. География на енергетиката в България. Възникване и териториално развитие. Производствено-технологични и социално-икономически особености на отрасъла. Място, значение и функции на енергетиката за икономиката на страната. Фактори за териториална организация на отрасъла. География на енергийните източници, производство и потребление на електроенергия. Енергийна ефективност. Регионална структура на енергетиката в България. 2 часа</p> <p>11. География на промишлеността за строителни материали. Място и функции на отрасъла в националното стопанство. Възникване и териториално развитие. Гео екологична оценка на суровинната база на отрасъла. Фактори за териториално развитие. Отраслово-териториална структура. Регионална структура и регионална стратегия за развитието на промишлеността за строителни материали в България. 2 часа</p> <p>12. Други отрасли на промишлеността в България (стъкларска и порцеланово-фаянсова, полиграфическа промишленост). Възникване и териториално развитие. Отраслово-териториална и регионална структура. 1 час</p> <p>13. География на строителството в България.</p>	
--	---	--

	Технически, технологични и икономически особености. Място и функции на отрасъла в националното стопанство. Форми на отраслова и териториална организация на строителството в България. Регионална структура. 2 часа	
3.	<p>Регионална организация и регионално управление на промишлеността в България</p> <p>14. Преход от централизирано към регионално управление на промишлеността в България - същност и основни насоки. Научни и методични основи за разработването на регионален проект за организация и управление на промишленото производство. 2 часа</p> <p>15. Регионално реструктуриране и регионално адаптиране на индустрията в България към ЕС. Основни тенденции, етапи на развитие и интегриране. Преход към експортно-ориентиран модел на развитието на индустрията в България. 2 часа</p> <p>16. Индустриално – депресивни райони. Пространствена идентификация, ресурси, състояние и възможности за развитие. 3 часа</p> <p>16. Географски основи на Националната стратегия за развитие на индустрията в България. 1 час</p>	8 часа
	Упражнения	
1.	<p><i>Семинарни занятия:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Географски методи за изследване на индустрията и промишлеността в България. Балансови, статистически, картографски и др. методи. 4 часа - Влияние и значение на географското (политическо, икономическо, транспортно и екологично) положение на страната и нейните региони върху производствената и териториална структура на индустрията в България. 2 часа - Развитие и структурата на промишлеността в България. Ролята на ЕС, ЧИС и др. за съвременното състояние на индустрията в България 6 часа - Производствена и регионална адаптация на индустрията в България в европейското икономическо пространство. Регионална промишлена интеграция между балканските страни. 4 часа - ГИС в организацията и управлението на индустрията в България. Клъстеризация на индустриалното производство – регионални особености и производствени направления. 4 часа 	20 часа

2.	<p><i>Практически занятия</i></p> <p>- отраслово-териториално изследване на промишлеността в България. Изчисляване на индексни на отраслово отклонение, териториална специализация, териториална концентрация. 5 часа</p> <p>- стратегическо регионално прогнозиране и планиране на индустрията в България. Разработване на регионални планове и проекти. 5 часа</p>	10 часа

Конспект за изпит

№	Въпрос
1.	Предмет, методи и задачи на учебната дисциплина “География на промишлеността в България”.
2.	Структура на промишлеността в България - НКИД. Място на промишлеността в националното стопанство - методи за измерване. Основни индикатори.
3.	Преглед на географските изследвания на промишлеността в България. Съвременни проучвания индустриалното производство.
4.	Периодизация на промишленото производство в България - регионални и отраслови изменения. Съвременни тенденции в териториалното и отрасловото развитие на промишлеността в България.
5.	Индустриално – депресивни райони. Идентификация, ресурси, състояние и развитие.
6.	Класификация и измерване на факторното влияние върху регионалното развитие на промишленото производство в България.
7.	Регионални информационни системи за организация и кординиране на промишленото развитие в страната.
8.	Регионални промишлени клъстърри - същност, цели и реализация.
9.	Иновации, дифузия на иновациите в промишленото развитие, специализация и комплексност.
	Регионална ефективност на промишленото производство - методи на измерване.
10.	География на енергетиката в България - регионална структура и регионална ефективност на отрасъла.
11.	География на химическата промишленост - форми на отраслова и териториална организация. Регионална ефективност на химическата промишленост в България.
12.	География на металургията и машиностроенето в България. Фактори за териториално развитие и регионални приоритети. Влияние на чуждестранните инвестиции за развитието на отрасъла в България.

13.	Териториална организация на производството на строителни материали. Геооекологична оценка на производствения процес.
14.	Териториална организация на дървообработващата и целулозно-хартиената промишленост в България. Регионална структура и регионални приоритети в развитието на отрасъла
15.	География на текстилната промишленост. Особенности на производствения процес - ешелонизация. Регионална структура.
16.	Производство на хранителни продукти. Отраслова и териториална структура. Регионални клъстър при производството на храни.
17.	Други отрасли на промишлеността в България. Структура и регионални особености.
18.	Регионални модели за реструктуриране на промишленото производство в България.
19.	Стандарти в промишлеността в съответствие с изискванията на Европейския съюз.
20.	Регионални програми за развитието на промишлеността в България.

Библиография

Основна:

1. Банников А. Ю. К вопросу о кластерах как особой форме территориальной организации промышленности // Сборник материалов Всероссийской научно-практической конференции «Проблемы управления в XXI веке». –Ухта: УГТУ, 2013. – С. 344-346.
2. Банников А.Ю. Кластер как элемент территориальной организации промышленности // Социально-экономическая география в XXI веке: вызовы и возможные ответы / под ред. А.Г. Дружинина. Мат-лы Междунар. научной конференции (Москва, 14 сентября 2013 г.). –М.–Ростов н/Д, 2013. –С. 3-10
3. Беров, Л. Развитието на индустрията в България. - С., 1991.
4. Бешков, Ан. Стопанско-географско поделение на България, Изд. Полиграфия, С., 1934.
5. Бешков, А. Стопанско-географско поделение на България. – С., 1934.
6. Бешков, А. Принципи на икономгеографското райониране на България. – Изв. ГИ БАН, Т. II, 1954.
7. Бояджиев, В. Иконом-географските приоритети на българското земеделие. Изд. „Парадигма”, С., 2014.
8. Бояджиев,В., Регионални различия в равнището на българското стопанство, сп.Обучението по география,2001.
9. Бояджиев,В., Регионалните контрасти като бариера пред евроинтеграцията, Сб..Алтернативи за България,2002,с.26-37.
10. Бояджиев,В., Ролята на промишленото предприятие в новата икономическа география на България, Сб.от конференция в Свищов,2003.

11. Бояджиев, В., Регион, Регионализъм, Регионална политика в Европейския съюз, ГСУ, ГГФ, кн. 2 - География, т. 97, 2004, с. 189-207.
12. География на България. Т. 1 Физическа география. – С., БАН, 1982; Т. 2 Икономическа география. – С., БАН, 1981; Т. 3 Физикогеографско и икономгеографско райониране на България. – С., БАН, 1989.
13. Генешки, М., Л. Георгиев. Регионална икономика. – С., 1995.
14. Деведжиев, М. География на транспорта в България. – С., 1983.
15. Деведжиев, М. География на общественото обслужване. – С., 1984.
16. Деведжиев, М. Селищните системи, С., 1978.
17. Динев, Л. и др. Методологическа същност на икономическия микрорайон. – Проблеми на географията на НРБ. Т. IV. С., 1975.
29. Димов, Н. География на химическата промишленост в България, С., УИ, 1989.
30. Димов, Н. Регионално развитие и регионална ефективност на промишлеността в България, Сб. Икономиката и развитието на обществото, т. II, В., Унив. изд., 2001.
31. Димов, Н., Географски изследвания на промишлеността в България: научни идеи и перспективи за развитие, В: 100 години география в Софийския университет, 1998.
32. Енергетиката в България (минало, настояще, бъдеще). - С., 1982.
33. Карастоянов, Ст., П. Петров. Съвременна структура на географските науки. – Обучението по география, 1994, № 1.
34. Кошкарев, А., В. Караскин. Региональные геоинформационные системы. - М., 1987.
35. Машиностроенето в България (минало, настояще, бъдеще). - С., Техника, 1983.
36. Металургията в България (минало, настояще, бъдеще). - С., Техника, 1982.
37. Маринов, Хр. Икономически анализ на населението, околната среда и отраслите. – С., НИ, 1975.
38. Минц, А.А. Экономическая оценка естественных ресурсов. – М., 1970.
39. Патарчанов, Пл., Индустриално-депресивни райони. С., 2017.
40. Патарчанов, Пл., Ем. Патарчанова, Класификация на проблемните територии в Югозападна България, ГСУ, ГГФ, Кн. 2 - География, т. 91, 2001 г. г. с. 251-262.
41. Патарчанов, Пл. Теоретико – методологични основи и развитие на регионалните географски изследвания. ГСУ, ГГФ, кн. 2 - География, т. 98, 2007.
42. Патарчанов, Пл. Регионален и секторен анализ на икономиката на общините по западната граница с Република Сърбия. ГСУ, кн. География, Т. 103 , стр. 215-238, София, 2010.
43. Патарчанов, Пл. Проблеми на локалното развитие на малките общини и селища. ГСУ, кн. География, Т. 108 , София, 2015.
44. Състояние и перспективи в развитието на потребителската индустрия в България ГСУ, кн. География, Т. 109 , София, 2016.
45. Патарчанов, П. Пространствен анализ на експортният агробизнес на България. Сборник доклади научна конференция „Географски аспекти на планирането и използването на територията в условията на глобални промени. Вършец 23-25.09.2016. 335-344. Изд. БГД и фондация „ЛОПС”, 2016.
46. Пенков, И. Стопанско-географска характеристика на района Драгичево – Перник – Батановци. Принос към стопанско-географското райониране на България. – Год. СУ, ИФФ, кн. 3, 1948.

47. Пенков, И. Новите градове в НР България. – С., Народна просвета, 1977.
48. Пенков, И., Т. Христов. Икономическа география на България. – С., Наука и изкуство, 1978.
49. Промисленост и околна среда. - С., 1993.
50. Тачков, Б. Икономическа реформа в български вариант. – С., УИ, 1994.
51. Теоретични проблеми на географското познание : Сб. Доклади. – В. Търново, 1994.
52. Текстилната промишленост в България (минало, настояще, бъдеще). - С., Техника, 1983.
53. Химическата промишленост в България (минало, настояще, бъдеще). - С., Техника, 1983.
54. Хранителната промишленост в България (минало, настояще, бъдеще). - С., Техника, 1983.
- 55.
56. Христов, Т., М. Бъчваров. За социалноикономическата география. – Проблеми на географията, 1977, № 2.
57. Христов, Т. География на енергетиката в България. – С., Наука и изкуство, 1984.
58. Христов, Т. География на промишлеността в България, С., 1962.
59. Христов, Т. По въпроса за съсредоточаването на промишлеността и нейните форми на териториално разпределение, ГСУ, т. 58, 1963/64
60. Христов, Т. Относно промишлената насоченост на градовете в България, ГСУ, т. 59, 1966
61. Хрущев, А. География промишленности СССР. - М., 1986.
62. Попов, Ант., П.Славейков, Ал.Коцев, Ст.Димитров, Кл.Найденов, Енциклопедия България- райони, области, общини, 2010.
63. Чолаков, Ст. Обществено-стопанска характеристика на българската индустрия. Варна, 1936
64. Чорлей, Р., П.Хаггет. Модели в географии. - М., Прогресс, 1971.

Допълнителна:

65. Димов, Н. – Теоретични и методични проблеми на териториалната организация на промишленото производство, ГСУ, кн.2 - География, т. 77, 1984.
66. Димов, Н. – За същността на районната (географската) ефективност на промишленото производство, Изв. БГД, т. XXII, 1985.
67. Патарчанов, Пл. Географски тенденции в пространствено-териториалното развитие на централните и периферните райони в България. Сборник доклади от научно-практическа конференция с международно участие “Проблемът “център - периферия” - нов поглед, нова политика”. 26 - 27 май, В. Търново, съставител Н. Янкова, под редакция на В. Аличкова, Изд. „Горекс Прес”, София, 1998.
68. Патарчанов, Пл. Географска идентификация на индустриално-депресивните райони в България. ГСУ, ГГФ, кн. 2 - География, т. 93, 2003

69. Географски анализ на политиката за регионално развитие на индустриално депресивните райони в България. Сборник статии “Основни проблеми на географското образование във ВУЗ (в контекста на регионалната политика и регионалното развитие на България). СА ” Д. Ценов”, СУ „Св. Кл. Охридски”, БГД, Академично Издателство ”Ценов”. Стр. 158 – 167, Свищов. 2001. 158-168.
70. Патарчанов, Пл. Регионален анализ на териториалните ресурси на индустриално-депресивните райони в контекста на икономическото им реструктуриране. ГСУ, ГГФ, кн. 2 - География, т. 94, 2004.
71. Патарчанов, Пл. Проблеми на регионалното развитие на индустриално депресивните райони в България. International Scientific Conference “Mathematics and Natural Sciences”. SWU “Neofit Rilski”, Blagoevgrad. 2005. 278-283

Дата: 11.01.2018г.

**Съставил: Гл. ас. Д-р Пламен Патарчанов,
Гл. ас. д-р Р. Недков**